

Eijsden, 10 juli 2005.

Het gehoor en aanverwante zaken.

Vanaf mijn vijftiende jaar ben ik begonnen met fluitspelen en vanaf mijn achttiende met piccolo als tweede instrument. Vanaf 1968 speelde ik in het orkest van de Zuid Nederlandse Opera, vanaf 1971 Bij het Limburgs Symfonie Orkest te Maastricht, en vanaf maart 1973 tot nu toe, bij het Orchestre Philharmonique de Liège.

Oorsuizen heb ik reeds vele jaren, maar de laatste 2 jaren wordt het steeds erger. Indertijd kon ik daar gewoon doorheen spelen, maar nu hoor ik het ook als ik in het orkest speel. Het is aan beide oren en er zijn tegelijkertijd verschillende toonhoogtes, maar veel hoger dan de hoogste tonen van een piano. Hoe meer lawaai er is des te sterker wordt het suizen en in het orkest mengen de tonen zich met het hoogste register van de violen en de piccolo.

Het evenwicht is een probleem. Bij veel en langdurig lawaai (feestjes, televisie, autorijden, orkest, het lawaai van de computer enz.), wordt ik als het ware verdoofd en treden er een soort slaapverschijnselen op. Het reactievermogen verminderd sterk, ik laat dan vaak dingen uit de handen vallen en loop steeds, net niet, of net wel, ergens tegenaan. Als we in het orkest opstaan om het applaus in ontvangst te nemen heb ik de neiging om voorover te vallen en steun ik met de fluit op de lessenaar om dit te verhinderen. Bij deze verschijnselen is het natuurlijk ook veel moeilijker om rythmisch te spelen en de maat te houden.

Het zenuwstelsel is er ook bij betrokken. Mijn oren voelen vaak pijnlijk aan, en er is een trekken van lichte pijn naar de onderkaak en steken in de oren. Als we veel gerepeteerd hebben dag in dag uit (het orkest produceert vaak tot over de 120 decibel) dan ontstaat er een soort van agressiviteit in mij die ik moet beheersen. Dit vreet energie en ik heb dan ook continu honger. Ook is het beter dat ik dan niet in de auto stap. Ik ben dan ook minder sociaal.

Het concentratievermogen verminderd na enkele dagen sterk. Er ontstaat dan een soort van "afwezigheid", een gevoel van niet in de realiteit te leven hetgeen voor de anderen altijd bevremdend is. Men wordt dan ook vaak niet serieus genomen en tevens wordt het IQ flink onderschat. Om nieuwe dingen en informatie op te nemen duurt dan ook veel langer als normaal.

Het muzikale gehoor is nog altijd zeer goed ontwikkeld. Door experts is vastgesteld geworden dat mijn muzikale gehoor zelfs voor musici uitzonderlijk is. Dit heb ik mij vroeger nooit gerealiseerd, maar nu begrijp ik het. Bij een test waaraan zo'n 30 personen aan deelnamen (waaronder veel musici) was ik het die bij een bepaalde CD niet stil kon blijven zitten, ik moest bewegen en ik was opgewonden. Toen de anderen aan de specialiste vroegen wat mij mankeerde, zei ze dat ik de enige was die alles kon horen wat de anderen niet hoorden want die reageerden niet op de muziek (*zij wist wat in de muziek verwerkt was, maar kon het ook niet horen*). Aan iemands stemgeluid kan ik veel afleiden van het wezen van die persoon. Toch treden er nu eigenaardige verschijnselen op. Er zijn tonen die ik tijdelijk veel sterker hoor dan andere tonen (b.v. de toon la, in alle octaven) of tonen die ik niet hoor (*b.v. de eertste drie tonen van de melodie van de huisbel niet, maar wel de laatste. Dit werd vastgesteld door huisgenoten*). Ook gebeurd het dat ik rechts plotseling een toon veel sterker hoor dan links, of omgekeerd. (*Mijn leraar Adriaan Bonsel, solofluitist, kon drie maanden lang niet meer in het orkest spelen omdat hij alles één toon te laag hoorde. Hij heeft een absoluut gehoor*). Bij overbelasting van het gehoor, hoor ik de bovenste helft van het 3e octaaf van de fluit vervormd.

De zuiverheid en intonatie in de muziek is voor mij heel belangrijk. Als de verhoudingen tussen de instrumenten kloppen qua intonatie en opbouw van de toon dan voelt zich dat weldadig aan en is men ontspannen ook als de muziek sterk is. Maar als je in een overwerkt orkest zit en je hoort zo'n 30 violen dan allemaal net even anders vals spelen dan is dat onverdraaglijk en heb ik het gevoel in een mierennest te zitten, dat doet pijn zowel fysiek als psychologisch. Dit geldt ook voor de geluiden in het dagelijks leven. Het alarm van een auto of het geluid van remmende banden doet mij als het ware verlammen. Het krijssen van een kind is ook onverdraaglijk en het vallen van een mes op een bord heeft voor mij dezelfde uitwerking als de rode lap voor een stier. De geluiden van water en die van de bladeren in een bos zijn een weldaad voor me.

Nieuwe huizen zijn akoestisch bekeken erg onrustig. Er staat een andere spanning op de muren. Dit in tegendeel tot de oude huizen van b.v. vóór 1960. Die absorberen het geluid meestal op een evenwichtige manier waardoor je dan ook rustig bent.

De akoestiek van de zaal waarin we repeteren is wel geschikt voor een concert, maar niet om er dag in dag uit te repeteren. Als hij vol is met publiek dan zijn de verhoudingen redelijk, maar is hij leeg dan is er een geweldige overakoestiek die oorverdovend is. Wij repeteren van 9.00 tot 12.00 en van 13.30 tot 16.30. Stelt u zich voor u bent vijf dagen per week al die tijd in de disco..... (100 -120 db.)

Daarbij zijn er maar weinig orkesten die zo lang en zo veel repeteren als het Orchestre Philharmonique de Liège.

Om het gehoor te beschermen speel ik al gedurende 7 of 8 jaren met filters in de oren, ook als ik thuis oefen, ook tijdens het autorijden. Deze filters reduceren het geluid met 25 decibel en dempen vooral de hoogte. Maar aangezien ik als piccolospeler ook vele solopassages heb, kan ik niet alles met de filters spelen.

Als dirigenten merken dat je met filters in de oren speelt worden ze wantrouwig en doen ze vaak moeilijk. Dan zijn er nog van die plexiglas schermen, die houden alleen het allerergste tegen.

Bij onderzoeken gedaan bij de orkesten blijkt dat ongeveer 40% van de musici gehoorbeschadiging heeft opgelopen, van licht tot ernstig.

Ik maak graag muziek en heb altijd graag in het orkest gewerkt. De piccolo is mijn specialiteit, het is een echt orkestinstrument maar het is een grote verantwoordelijkheid want je hebt veel solopassages en je bent altijd goed te horen. Om mijn gehoor te beschermen en te sparen heb ik mij nu een contr'alto-basfluit gekocht. Zij klinkt heel laag en het is heel ontspannend om daarmee in vriendenkring te musiceren.

De gehoorproblemen begonnen voor mij merkbaar te worden vanaf 1984 tijdens een rondreis met het orkest in de Verenigde Staten. Door het vele reizen met vliegtuig en bus en de nodige repetities en concerten kreeg het gehoor een inzinking waarvan het langzaam weer herstelde. Na een treinreis met het orkest naar Oostenrijk kon ik door het lawaai van de trein enkele dagen niet meer spelen. Dit besepte ik pas toen we uit de trein stapten en ik in de relatieve stilte mijn oren voelde. Mijn onderkaak raakte geblokkeerd.

Sinds enkele jaren speel ik de grote orkestwerken van b.v. Mahler, Stravinsky, Schostacovitch e.a. niet meer mee. Door de decibellenmassa raak ik geblokkeerd en verlies ik de controle over mijn vaardigheden en ook krijg ik wel eens een black out gedurende enige minuten. Dokter Muller (ORL te Rochefort) stuurt mij dan op ziekteverlof. De laatste 2 jaren gebeurt dat regelmatig. Om dit soort onaangename zaken te voorkomen, en mijn gehoor te beschermen heb ik vervroegd pensioen aangevraagd. Dat zou nu begin oktober 2005 zijn ingegaan, maar door het aantal dagen ziekteverlof is de ingangsdatum opgeschoven, minstens een jaar. Daar vallen dan ook weer dagen met ziekteverlof in, zodat het vervroegd pensioen een onhaalbare zaak is geworden.

Dokter Muller heeft behalve een teruggang in het gehoor, ook een beroepsbeschadiging, een hyperakoësie en de symptomen van Tulio geconstateerd.

(Opgesteld door Willem Tonnaer)